

Еколого-економічні передумови раціонального природокористування

Барикіна М.О., студент, **Коваленко Є.В.**, асистент
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

Природні ресурси завжди були найважливішими для економіки. Історично вони вважалися необмеженими, а тому вилучалися з природного середовища в максимально можливому обсязі. Але різкий стрибок розвитку світової економіки призвів до істотного скорочення запасів різних видів природних ресурсів, виникненню небезпеки глобальної екологічної катастрофи.

Дана проблема є надзвичайно важливою для України. Оскільки обмеженість кількості природних ресурсів стала проявлятися все сильніше, тому виникла необхідність визначити принципи та механізми оптимального використання даних ресурсів, розробити методи ефективного регулювання якості навколишнього середовища, відшукати шляхи дотримання екологічного балансу в економічному розвитку суспільства.

Основи екології та економіка природокористування досліджує вплив економічної системи на природне середовище, значення навколишнього середовища для економіки і методи регулювання економічної діяльності для створення рівноваги між економікою, охороною природи та соціальними цілями.

Проте економіка природокористування не знайшла своєї економічної мови і, в основному, зосереджена на прикордонних проблемах екології та економіки. Тому результатом цього є недостатня увага до суто економічного аспекту дослідження екологічних проблем, відсутність адекватних цьому аспекту понять в економічному аналізі, а звідси – і недооцінка можливостей самої економічної системи вирішувати екологічні проблеми.

Зараз у розвитку економіки природокористування перевага надається практичним розробкам, що не мають міцної теоретичної основи. Відсутній найважливіша ланка, що з'єднує економічну теорію і економіку природокористування. Без цієї ланки економіка природокористування постає в більшості випадків у вигляді техніко-економічних розрахунків.

Втрати, що викликані життєдіяльністю людини, як соціальні так й економічні, в кінцевому результаті призводять до надзвичайної шкоди навколишньому середовищу. У відношенні збитку від екологічних порушень склалася парадоксальна ситуація: розроблено безліч методів кількісної оцінки такого збитку, але немає чіткого визначення самої його сутності. Така ситуація змушує засумніватися в адекватності запропонованих методів розрахунку збитку, так як, не маючи точного уявлення про об'єкт дослідження, неможливо надати йому кількісну визначеність.

Слово «збиток» як науковий термін – поняття економічне, тобто

відноситься до сфери господарської діяльності. З цього випливає, що руйнування природного блага, не залученого в господарську діяльність, економіці не завдає ніякого збитку.

В юридичній літературі проводиться чітке розмежування понять збитку і шкоди. Навколишньому середовищу завдається шкода, економіці – збиток. Тому, збитку (у науковому, а не побутовому розумінні цього слова) навколишньому середовищу не наноситься. Звідси випливає, що збиток від екологічних порушень визначає не те, що відбувається в навколишньому середовищі, а те, що відбувається в економіці.

Екологічні цілі держави – це збереження природних систем та підтримання їх цілісності. Чи узгоджуються економічні цілі з екологічними? Лише в тому випадку, якщо економіка зазнає втрат через несприятливі екологічної обстановки, та якщо економічно вигідно охороняти навколишнє середовище.

Завдання екологічної політики проходять через економіку в двох видах: як позаекономічні, що вимагають від економіки коштів на їх рішення і обмежують економічну діяльність, і як економічні, у вирішенні яких економіка є зацікавленою.

Схема виникнення збитку економіці від екологічних порушень така:

економіка здійснює вплив на навколишнє середовище (завдає шкоди навколишньому середовищу), далі навколишнє середовище змінюється, і економіка функціонує менш ефективно в погіршеній навколишньому середовищу (наноситься збиток економіці). Тобто економіка, руйнуючи середовище, сама ж і несе втрати. Ця схема підкреслює обмежений інтерес економіки до екологічних проблем – лише в тій частині, в якій ці проблеми проявляються в економічній системі. Збиток саме економіці, а не збиток навколишньому середовищу може зацікавити уряд. При цьому уряд може поставити економічну задачу зіставлення витрат на охорону середовища і збитку економіці від їх дефіциту. Якщо ж уряду говорять про збиток навколишньому середовищу, то витрати на його зниження він розцінює як зовнішнє навантаження на економіку, а це є витрати, які не ніколи не окупляться.

Перш за все, екологи повинні переконати керівництво країни, що нинішній стан навколишнього середовища загрозливий або, можливо, буде загрозливим в найближчому майбутньому. Доводи повинні бути переконливими. І помилка екологів та екологів-економістів у тому, що вони не вбачають роль екологічних проблем у всьому комплексі проблем країни, а часто й взагалі ігнорують існування інших проблем. Суспільство також має чималий вплив на навколишнє середовище.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-

практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 30-32.